

осуществляют обработку, передачу и хранение информационного ресурса; владеет знаниями и умениями использовать специализированные компьютерные программы по обработке наглядности (карты, фото, видео сюжеты и т. п.); оценивать и реализовывать образовательные ресурсы Интернета; организовывать учебное взаимодействие между учениками и учителями; создавать и использовать тестовые задания для определения знаний; осуществляют учебную деятельность по истории и правоведению с использованием ИКТ.

Ключевые слова: компетентность, профессиональная компетентность учителя, информационно-коммуникационная компетентность, информационно-коммуникационная компетентность учителя истории и правоведения, ключевые ученические компетентности, информационно-коммуникационные технологии обучения.

Prokopchuk Victoria. INFORMATION AND COMMUNICATION COMPETENCE OF THE FUTURE TEACHER OF HISTORY AND LAW: THEORETICAL ASPECTS. The article examines the information and communication competence of the teacher. The teacher, as a key figure in the educational process, is the organizer of obtaining, assimilating, understanding knowledge, forming skills and abilities, that is, the process of forming competencies.

Noted that it is necessary to allocate the information and communication competence (ICC) as an independent component in the professional competence of modern educator, which, moreover, is like an integral part of other elements of the professional competence. Teachers should be able to orientate in the information space, receive information and operate it in accordance with own needs and requirements of the modern information society. The choosing of the information and communication competence, as a separate component of the teacher's professional competence, is due to the active using of the information and communication technologies (ICT) in all spheres of human activity, including in education. The teacher of history and law is intended to promote the pupil's development as a personality who is guided by humanistic norms and values, recognize himself as a citizen of Ukraine, is able to successfully realize in the modern Ukrainian society, successfully using information and communication technologies.

The article defines the information and communication competence of the future teacher of history and law as the most important modern component, which is consist in the ability of the teacher to solve professional tasks using ICT tools and methods: to process, transfer and preserve the information resource; have the knowledge and skills to use specialized computer programs for visualization (maps, photos, video, etc.); to evaluate and realize the educational Internet resources; to organize educational interaction between pupils and teachers; to create and use test tasks to determine educational achievements; to carry out educational activity on history and law using ICT. It is important and actual to create electronic educational tutorials and textbooks for pupils, methodical materials for teachers and training computer programs for students. The process of formation of the information and communication competence of the teacher of history and law lasts throughout the period of professional activity. The basic knowledge, skills and abilities that the teacher received in high school need to be constantly updated, improved and possibly re-formed, especially in the information sphere.

Keywords: competence, professional teacher competence, information and communication competence, information and communication competence of the teacher of history and law, key pupil competencies, information and communication technologies of training.

Стаття надійшла до редколегії 25. 02.2018 р.

УДК 338.48:[378.147:005.336.2]

Вадим Сідоров

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (Харків)

АВТОРСЬКИЙ СПЕЦКУРС «ФОРМУВАННЯ КРОСКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ»

У статті автор презентує програму авторського спецкурсу «Формування кроскультурної компетентності майбутніх фахівців галузі туризму». Спецкурс призначений для студентів напряму підготовки 242 «Туризм» та містить два модулі. Модуль 1. Кроскультурний менеджмент в галузі туризму. Модуль 2. Кроскультурна психологія у професійній діяльності фахівців галузі туризму. До програми спецкурсу включено кроскультурний практикум. Встановлено, що викладання спецкурсу базується на застосуванні таких методів: метод case-study, «мозковий штурм» (Brainstorming), модерація, метод SWOT-аналізу, метод «Культурна капсула країни», сторітеллінг (Storytelling), метод «Вавілон», метод World Café («Всесвітнє кафе»), веб-квести; методи коучингу (метод конкретних ситуацій, метод емоційного стимулювання, метод створення ситуації пізнавальної дискусії, «Мозаїка», метод проєктів, «Зміна перспектив»); кроскультурний асимілятор, метод «Вафа Вафа» тощо. При викладанні спецкурсу доцільно використовувати такі організаційні

форми: мультимедіа (теорія, презентація + практика), мультисемінар (доповідь, презентація + практика), практичні заняття, віртуальні навчальні спільноти, дистанційний курс, соціальні мережі, екскурсії, консультації (реальні, віртуальні, Call-центр). Для успішного вивчення спецкурсу та зручного доступу до інформаційних матеріалів розроблено дистанційний курс «Формування кроскультурної компетентності майбутніх фахівців галузі туризму» <https://sites.google.com/site/crossculturalcompetence04/>.

Ключові слова: спецкурс, кроскультурна підготовка, кроскультурна компетентність, туризм, фахівець, модуль, метод, дистанційний курс.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Нині у зв'язку з інтеграцією України до європейського освітнього простору актуальності набуває вдосконалення системи підготовки майбутніх фахівців галузі туризму в умовах вищих навчальних закладів. Зокрема, у ВНЗ, які здійснюють підготовку студентів спеціальності «Туризм», актуальним стає формування кроскультурної компетентності випускників, що виявляється у розумінні специфіки кроскультурних відносин, які виникають у полікультурному просторі. З іншого боку, усвідомлюючи важливість розвитку вітчизняної туристичної інфраструктури та міжнародного туризму в Україні, який на сьогоднішній день відрізняється нерівномірністю розвитку по її регіонах, що пояснюється особливостями їх соціально-економічного розвитку, відмінностями в структурі попиту, що склалися культурними традиціями, туристичною політикою в регіонах і непропорційним розподілом туристично-рекреаційних ресурсів по території країни, кожен майбутній фахівець галузі туризму має спрямувати свою діяльність на інтенсивний розвиток як внутрішнього, так і іноземного туризму, оскільки Україна має для цього сприятливі передумови: географічне розміщення України в центрі європейського туристичного макрорегіону; сприятливі природно-кліматичні умови; численні пам'ятники історії й культури; людські ресурси (є система підготовки кваліфікованих кадрів для туристичного бізнесу, наявність міських і сільських поселень, де можуть легко бути створені умови для прийому та обслуговування туристів). Але у цій існуючій системі недостатньо уваги приділяється саме формуванню кроскультурної компетентності фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування кроскультурної компетентності студентів була предметом досліджень таких науковців, як Г. Гритчук, Г. Дідук-Ступ'як, Т. Колосовська, О. Лапшин, А. Науменко, О. Пальчикова, О. Резунова, А. Солодка, Г. Ферапонтов, У. Ханас, Н. Чаграк та ін. Аналіз досліджень праць науковців уможливив розглядати кроскультурну компетентність майбутнього фахівця галузі туризму як інтегративну якість особистості студента, яка характеризується синтезом спеціальних знань, умінь та ціннісних орієнтацій на іншомовну культуру. Кроскультурна компетентність майбутнього фахівця галузі туризму складається з таких компонентів: когнітивного, мотиваційного, операційного та міжособистісного [7]. Науковці приділяли увагу окремим засобам формування кроскультурної компетентності студентів: науково-методичний семінар; курси англійської мови (підготовка до участі в міжнародних проектах); діяльність у складі творчої групи; тренінги; участь у міжнародних проектах; вивчення передового педагогічного досвіду, пов'язаного з формуванням кроскультурної компетентності; проведення занять міждисциплінарного характеру; науково-методична діяльність у співпраці із зарубіжними колегами (участь у міжнародних конференціях, симпозіумах, «круглих столах»); самоосвіта. Але у системі кроскультурної підготовки фахівців галузі туризму не було розроблено спеціального курсу, який був би спрямований на цілісний розвиток кроскультурної компетентності студентів [6].

Мета статті – презентувати програму авторського спецкурсу «Формування кроскультурної компетентності майбутніх фахівців галузі туризму».

Виклад основного матеріалу дослідження. Спецкурс – одна з ефективних форм диференційованого навчання, спрямована на розширення знань студентів з певної навчальної дисципліни (або сукупності різних дисциплін), а також на розвиток їх пізнавальних інтересів, здібностей та формування професійної орієнтації студентів [5]. Головне його завдання – мобілізація студентів на поглиблене вивчення окремих тем чи розділів певного курсу (курсів). Нині фахівцям галузі туризму висуваються істотні вимоги, зокрема: здатність

функціонувати в складному, невизначеному середовищі, що характеризується постійними змінами; здатність одержувати й інтегрувати інформацію через полікультурні фільтри; здатність розуміти специфіку зарубіжних культур і прагнення інших націй та відповідно адаптувати прийняття власних рішень. Говорячи про компетентний персонал сучасної туристичної організації (компанії, фірми, підприємства), ми на сьогоднішній день маємо на увазі його володіння ключовими навичками для роботи у міжнародній туристичній компанії. Такими якостями, як правило, вважають хороше знання іноземних мов, вміння вести ділові переговори, будувати ефективні кроскультурні комунікації та ін. Однак сучасні HR-тенденції вказують нам на ще одне важливе вміння, якому почали приділяти активну увагу відносно недавно. Мова йде про кроскультурну компетентність.

Спецкурс «Формування кроскультурної компетентності майбутніх фахівців галузі туризму» зумовлений необхідністю створення і застосування технологій управління культурним різнобарв'ям в умовах економічної глобалізації. Поява цього спецкурсу у системі кроскультурної підготовки майбутніх фахівців галузі туризму віддзеркалює глибинні зміни, які відбуваються в сучасному суспільстві, зокрема, в туристичному бізнесі. Спецкурс є розробкою технологій управління туристичними організаціями, які успішно функціонують в різних культурах з метою попередження кроскультурних конфліктів, а також розробкою технологій формування кроскультурної компетентності майбутніх фахівців галузі туризму для їх успішної професійної діяльності.

Спецкурс є синергією вивчення майбутніми фахівцями галузі туризму двох модулів «Кроскультурний менеджмент в галузі туризму» та «Кроскультурна психологія у професійній діяльності фахівців галузі туризму», які сприятимуть формуванню кроскультурної компетентності студентів спеціальності «Туризм». Програма спецкурсу спрямована на формування у студентів толерантного ставлення до представників різних культур, розвитку навичок кроскультурної взаємодії та ділового співробітництва в умовах кроскультурного середовища.

Мета спецкурсу: освоєння технологій управління культурним різноманіттям в умовах економічної глобалізації та розробки технологій управління, які успішно діють в різних культурах з метою запобігання міжкультурним конфліктам; формування у студентів цілісного системного уявлення про взаємозв'язок стилів управління, моделей менеджменту, культурних і національних особливостей у професійній діяльності фахівця галузі туризму; освоєння студентами комплексу теоретичних знань в сфері кроскультурного менеджменту і психології з урахуванням національних стереотипів управління туристичним бізнесом; оволодіння студентами практичними навичками в галузі планування, стимулювання та здійснення взаємодії з партнерами іншого культурного і національного середовища; формування кроскультурного підходу до ведення бізнесу в сучасних умовах глобалізації з метою підвищення ефективності ведення переговорів, а також управління персоналом в мультикультурних туристичних організаціях і застосування отриманих знань на практиці; формування теоретичних знань і практичних навичок кроскультурної компетентності, поведінкових навичок, необхідних для більш високого рівня соціальної та професійної адаптації майбутніх фахівців галузі туризму в умовах різних культур.

Основні завдання спецкурсу: формування уявлень про сутність кроскультурного менеджменту: цілей, задач, інструментів; формування навичок використання досвіду кроскультурного менеджменту в діяльності туристичних організацій; впровадження технологій планування та організації заходів щодо реалізації стратегії кроскультурного менеджменту; формування уявлень про різні ділові культури, про основні методи і підходи до їх вивчення; формування навичок ефективних кроскультурних комунікацій з представниками інших культур; розвиток потреби самостійного вивчення сучасної навчальної та наукової літератури та проведення навчально-дослідницької роботи; формування навичок і вмінь кроскультурної взаємодії фахівців галузі туризму в умовах глобалізаційного середовища; підвищення ефективності управління туристичними організаціями за рахунок використання національно-культурних особливостей країн;

формування кроскультурної компетентності і толерантного ставлення до представників інших культур.

Після вивчення спецкурсу студент має володіти різними способами вирішення конфліктних ситуацій при проектуванні міжособистісних, групових і організаційних комунікацій на основі сучасних технологій управління персоналом в туристичних організаціях, в тому числі в кроскультурному середовищі; здійснювати кроскультурну взаємодію з представниками інших культур у професійній діяльності фахівця галузі туризму.

Студент повинен *знати*: структуру кроскультурної компетентності майбутніх фахівців галузі туризму; сутність, структуру і динаміку конфлікту у кроскультурному середовищі професійної діяльності фахівців галузі туризму; основи соціальної психології, психології міжособистісних відносин, психології великих і малих груп; ролі, функції та завдання фахівця галузі туризму в сучасній туристичній організації, зокрема, міжнародній; основи ділового спілкування, принципи і методи організації ділових комунікацій, в тому числі з партнерами із зарубіжних країн; культурні особливості країн як чинники впливу на функціонування туристичних організацій; виміри культури, що впливають на ефективність управління в туристичному бізнесі; *вміти*: управляти конфліктною ситуацією з представниками інших культур; використовувати конструктивний конфлікт у професійній діяльності; орієнтуватися в сучасних проблемах конфліктології; ставити цілі і формулювати завдання, пов'язані з реалізацією професійних функцій; вміти організовувати переговорний процес, в тому числі з представниками зарубіжних країн, використовуючи сучасні засоби комунікацій; діагностувати виміри культури туристичної організації; застосовувати виміри культури при організації управління в туристичному бізнесі; опиратись на виміри культури при проведенні змін в туристичній організації; долати міжкультурні бар'єри при побудові відносин із зарубіжними партнерами; уникати типових помилок, пов'язаних з національними стереотипами поведінки.

Викладання спецкурсу базується на застосуванні таких *методів*: метод case-study, «мозковий штурм» (Brainstorming), модерація, метод SWOT-аналізу, метод «Культурна капсула країни», сторітеллінг (Storytelling), метод «Вавілон», метод World Café («Всесвітнє кафе»), веб-квести; *методи коучингу* (метод конкретних ситуацій, метод емоційного стимулювання, метод створення ситуації пізнавальної дискусії, «Мозаїка», метод проєктів, «Зміна перспектив»); кроскультурний асимілятор, метод «Bafa Bafa» тощо. При викладанні спецкурсу використовуються такі організаційні форми: мультилекція (теорія, презентація+практика), мультисемінар (доповідь, презентація+практика), практичні заняття, віртуальні навчальні спільноти, дистанційний курс, соціальні мережі, екскурсії, консультації (реальні, віртуальні, Call-центр).

Мультилекція – загальноаудиторна форма навчального заняття, яка передбачає логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового матеріалу або науково-методичного питання (теорії), ілюстрований презентаційною графікою і містить елементи практичного застосування теоретичних питань, які розглядаються. *Кроскультурна лекція* – це організаційно-змістова форма лекційного заняття із туризмознавчих дисциплін, де поряд із ґрунтовним викладом теоретичного навчального матеріалу на основі поєднання комплексу інтерактивних методів навчання відбувається цілеспрямований вплив на сферу кроскультурно-ціннісних орієнтацій студента та активації процесу розвитку особистості фахівця галузі туризму. Зазначимо, що під кроскультурними цінностями ми розуміємо сукупність цінностей, яка передбачає національну ідентичність, міжетнічну толерантність, міжкультурну комунікацію та взаємодію, кроскультурну адаптацію як структурні компоненти сучасної особистості [2].

Мультисемінар – це особлива форма організації занять з метою формування вмінь і навичок самостійної роботи, аналізу літератури, систематизації й узагальнення знань, оцінки умінь і навичок, яка передбачає вивчення студентами окремих питань і тем лекційного курсу з наочним оформленням матеріалу у вигляді доповіді (презентація), що містить практичний досвід кроскультурної взаємодії. Кроскультурний мультисемінар має бути спрямований на

формування у студентів: *поведінкової культури* (вміння поводити себе доброзичливо, толерантно, з повагою до людської гідності й поведінкових традицій людей інших культур); *комунікативної культури* (вміння логічно, точно й доречно висловлюватися з огляду на традиції представників іншої культури; ставити запитання; реагувати на відповіді співбесідника тощо); *культури використання мовних засобів* (вміння правильно використовувати та розуміти невербальні засоби спілкування, інтонації, гнучкість і темп мовлення, прояви емоцій, міміки, пантоміміки з огляду на представників іншої культури).

Нині найпоширенішим засобом організації інформаційного простору у ВНЗ є *віртуальні співтовариства* – це сукупність зв'язків між студентами і викладачами у віртуальному просторі на основі спільних цілей, інтересів, поглядів, занять тощо [1].

Різновидом віртуальної спільноти є *віртуальна навчальна спільнота*, яка функціонує як віртуальний соціальний простір на інформаційно-технологічній платформі, де люди, що мають спільну мету, об'єднуються для взаємодії один з одним для набуття знань та/або обміну ними [8]. Віртуальну навчальну спільноту можна трактувати як соціальне об'єднання студентів та викладачів у мережі Інтернет, які мають спільні навчальні цілі, завдання, потреби та інтереси, які беруть участь в спільному обговоренні та вирішенні навчальних завдань на основі власного досвіду [1].

Кроскультурне навчання у межах вивчення спецкурсу може відбуватися за допомогою *екскурсій*, які доцільно розрізняти: за змістом (історичні, краєзнавчі, мистецтвознавчі); за витратою часу (короткочасні, довготривалі); за місцем в освітньому процесі (вступні, підсумкові, тематичні, комплексні). Екскурсії мають на меті формування у студентів здатності трансформувати досвід, набутий під час спілкування з іншою культурою, в поле особистісного культурного досвіду [7].

Загалом, вивчення спецкурсу передбачає організацію індивідуально-консультативної, самостійної, групової роботи, а також виконання курсової роботи (таблиця 1).

Кількість кредитів ECTS – 4. Спецкурс містить 2 модулі та кроскультурний практикум.

Таблиця 1.

Розподіл навчального часу зі спецкурсу за семестрами і за видами занять для студентів напрямку підготовки 242 «Туризм» на навчальний рік

Семестр	Вид заняття							Групова робота	Кількість год.
	Аудиторні					позааудиторні			
	лекція	практичне	семінарське	лабораторне	разом	індивідуально-консультативна робота	самостійна робота студента		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	10	10	4		24	10	18	8	60
2	10	10	4		24	10	18	8	60
	Курсова робота								
	Всього годин						120		

Модуль 1. Кроскультурний менеджмент в галузі туризму. Метою вивчення модуля є формування кроскультурного підходу до ведення туристичного бізнесу в сучасних умовах глобалізації з метою підвищення ефективності управлінської діяльності та застосування отриманих знань на практиці. Основними завданнями вивчення модуля є: створення толерантної взаємодії і комунікацій, а також умов плідної праці та успішного туристичного бізнесу представників різних ділових культур; регулювання міжкультурних конфліктів в

бізнес-середовищі; формування та розвиток кроскультурних компетентностей власників туристичного бізнесу, менеджерів та персоналу з метою підвищення ефективності організації в умовах глобалізації економіки.

Компетентності, що забезпечує вивчення модуля: здатність застосовувати теорії кроскультурного менеджменту для аналізу ситуацій, що виникають у багатонаціональних колективах; здатність враховувати кроскультурний аспект при здійсненні ділового співробітництва з іноземними бізнес-партнерами; здатність визначати види національних ділових культур та враховувати їх особливості для підвищення ефективності організації в умовах глобалізації економіки.

Зміст модуля 1: «Тема 1. Вплив культури на міжнародні ділові відносини», «Тема 2. Цінності, ставлення, поведінка: міжкультурна розмаїтість», «Тема 3. Кроскультурне ділове спілкування», «Тема 4. Поведінка на робочому місці: культурні параметри», «Тема 5. Культурні розходження в організаціях (туристичних фірмах). Лідерство в кроскультурному діловому оточенні».

Модуль 2. Кроскультурна психологія у професійній діяльності фахівців галузі туризму. *Метою вивчення модуля є сформувати у студентів уявлення про предмет кроскультурної психології, про її складові, про феномени і закономірності національних особливостей поведінки особистості та різних етнічних груп. Основними завданнями вивчення модуля є: розкрити специфіку національної психології; ознайомити студентів з історією розвитку етнопсихології в Україні та інших країнах; показати студентам різні підходи до дослідження етнічних явищ і феноменів, спираючись на принципи пояснювальної та розуміючої парадигми; продемонструвати значущість виявлення етнічних закономірностей для сучасної політики, економіки та соціальної сфер суспільства.*

Компетентності, що забезпечує вивчення модуля: здатність встановлювати довіру по відношенню до себе; здатність підлаштовувати презентації і мову під аудиторію; здатність використовувати індивідуальні стратегії впливу (на колег, бізнес-партнерів, клієнтів туристичних фірм тощо); здатність використовувати у процесі кроскультурної взаємодії приклади, гумор, мову рухів, голос; здатність до самоконтролю (фахівець галузі туризму не дозволяє емоціям заважати роботі, уникає невідповідних відносин з клієнтами, толерантний у спілкуванні тощо); здатність до командної роботи і співпраці; здатність до ефективної взаємодії з іншими людьми (передбачає соціальну зрілість особистості фахівця галузі туризму як психолога-практика).

Зміст модуля 2: «Тема 1. Методологія кроскультурної та етнічної психології», «Тема 2. Експеримент в кроскультурній та етнічній психології», «Тема 3. Психологія кроскультурних комунікацій», «Тема 4 Кроскультурні дослідження туристичного бізнесу. Принципи побудови етнопсихологічних досліджень», «Тема 5. Особливості кроскультурного дослідження».

Кроскультурний практикум містить пакети кроскультурних кейсів, орієнтовні шаблони для формування кейсів, культурних асиміляторів, тренінгів. Теми кроскультурного практикуму: «Тема 1. Ділове спілкування: поняття, особливості. Функції та рівні ділової комунікації», «Тема 2. Етика ділової комунікації в туристичному бізнесі», «Тема 3. Візитні картки як засіб ділового спілкування в туристичному бізнесі», «Тема 4. Етика ведення ділових переговорів в туристичному бізнесі. Переговори як комунікативний процес», «Тема 5. Психологія ділового спілкування. Вербальні засоби ділового спілкування», «Тема 6. Невербальні засоби ділового спілкування», «Тема 7. Міжособова комунікація», «Тема 8. Публічний виступ. Виступ перед аудиторією як комунікативний процес».

Для контролю за самостійною роботою студентів пропонується до виконання *кроскультурне студентське портфоліо* – форма безперервної оцінки в процесі неперервної кроскультурної підготовки студента у ВНЗ. У ньому зміщуються акценти від традиційного до гнучких умов альтернативного оцінювання навчальних і професійних досягнень. Такий метод оцінювання можна розглядати як засіб ефективного відстежування індивідуального прогресу студента в освітній діяльності без порівняння з досягненнями інших. Н. Кононець переконливо доводить ефективність використання двох видів студентського портфоліо:

портфолію розвитку та демонстраційного портфолію [3]. Зазначимо, що оформлювати портфолію студент може як у друкованому, так і в електронному (наприклад, веб-портфоліо) вигляді, керуючись лише принципом свободи вибору.

Головна ідея спецкурсу базується на «законі Дістервега», який сформулював вітчизняний учений І. Малафійк: «знання не можна дати, знання можна лише взяти». Тож для зручного доступу студентів до інформаційних матеріалів спецкурсу розроблено дистанційний курс «Формування кроскультурної компетентності майбутніх фахівців галузі туризму» <https://sites.google.com/site/crossculturalcompetence04/> (рис. 1). Дистанційний курс, стверджує В. Кухаренко, слід розуміти як комплекс навчально-методичних матеріалів та освітніх послуг, створених у віртуальному навчальному середовищі для організації дистанційного навчання на основі ІКТ [4].

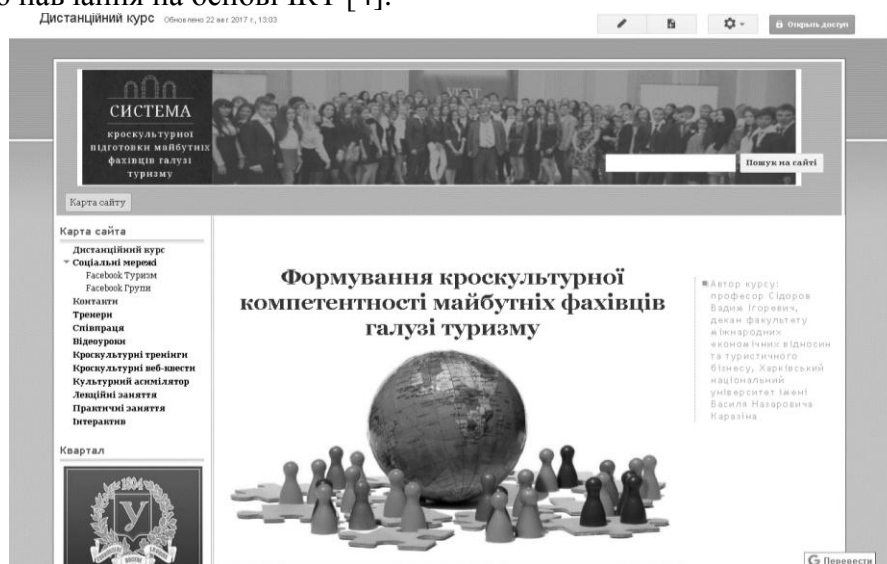

Рис. 1. Дистанційний курс

Як бачимо з рисунку 1, у середовищі дистанційного курсу розміщено лекційні та практичні заняття, кроскультурні тренінги, веб-квести, асимілятори, соціальні мережі, відеоуроки, організований інтерактив, який являє собою приклад віртуальної навчальної спільноти, та інші навчально-методичні матеріали.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, розроблений спецкурс «Формування кроскультурної компетентності майбутніх фахівців галузі туризму» призначений для студентів напряму підготовки 242 «Туризм» є стрижнем якісної кроскультурної підготовки у ВНЗ. Спецкурс розрахований на 120 годин і передбачає вивчення упродовж двох семестрів. Він складається із двох основних модулів та кроскультурного практикуму. Поза межами цієї статті залишилось багато невирішених питань організаційного і методичного характеру, питань технічного забезпечення процесу кроскультурного навчання студентів, без вирішення яких ефективна підготовка потрібних країні фахівців галузі туризму неможлива.

Джерела та література

1. Дишко О. Л. (2017). Використання віртуальних спільнот для підготовки бакалаврів з туризму до професійної взаємодії зі споживачами туристичних послуг. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Т. 58, Вип. 2. С. 79–87.
2. Заредінова Е. Р., Зіядінова Р. І. (2012). Формування крос-культурних цінностей учнів у школах АР Крим як наукова проблема. *Педагогічний дискурс*. Вип. 13. С. 119–123.
3. Кононець Н. В. (2014). Портфолію з інформатики як засіб контролю навчальної діяльності студента в процесі ресурсно-орієнтованого навчання. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова*. Серія 2: Комп'ютерно орієнтовані системи навчання : зб. наук. пр. К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. Вип. 14 (21). С. 171–175.
4. Кухаренко В. М., Рибалко О. В., Сиротенко Н. Г. (2002). *Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс: навч. посіб.* 3-тє вид. Харків: НТУ «ХПІ», «Торсінг». 320 с.
5. Нестандартні уроки в школі та їх аналіз: науково-методичний посібник. (2003). / за ред. Н. М. Островерхової. К.: Видавництво Харитоненка. 152 с.

6. Резунова О. С. (2014). Формування крос-культурної компетентності майбутніх економістів-аграріїв шляхом підвищення професійної компетентності викладача вищого аграрного навчального закладу. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. Вип. 199(1). С. 305–309.
7. Сідоров В. І. (2017). Кроскультурна компетентність майбутніх фахівців галузі туризму. *Імідж сучасного педагога*. № 4/2 (173). С. 51–54.
8. Wegener R., Leimeister J. M. (2012). Virtual Learning Communities: Success Factors and Challenges. *International Journal of Technology Enhanced Learning (IJTEL)*. Number: 5/6, Vol. 4. P. 383–397.

References

1. Dyshko O. L. (2017). Vykorystannia virtualnykh spilnot dlia pidgotovky baklavriv z turyzmu do profesiinoi vzaiemodii zi spozhyvachamy turystychnykh posluh. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*. T. 58, Vyp. 2. S. 79–87.
2. Zaredinova E. R., Ziiadinova R. I. (2012). Formuvannia kros-kulturnykh tsinnostei uchniv u shkolakh AR Krym yak naukova problema. *Pedahohichnyi dyskurs*. Vyp. 13. S. 119–123.
3. Kononets N. V. (2014). Portfolio z informatyky yak zasib kontroliu navchalnoi diialnosti studenta v protsesi resursno-oriietovanoho navchannia. *Naukovyi chasopys Nats. ped. un-tu imeni M. P. Drahomanova*. Seriiia 2: Kompiuterno oriietovani systemy navchannia : zb. nauk. pr. K. : Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova. Vyp. 14 (21). S. 171–175.
4. Kukhareno V. M., Rybalko O. V., Syrotenko N. H. (2002). Dystantsiine navchannia: Umovy zastosuvannia. *Dystantsiinyi kurs: navch. posib*. 3-tie vyd. Kharkiv: NTU "KhPI", "Torsinh". 320 s.
5. Nestandardni uroky v shkoli ta yikh analiz: naukovo-metodychni posibnyk. (2003). / za red. N. M. Ostroverkhovoi. K.: Vydavnytstvo Kharytonenka. 152 s.
6. Rezunova O. S. (2014). Formuvannia kros-kulturnoi kompetentnosti maibutnykh ekonomistiv-ahraryiv shliakhom pidvyshchennia profesiinoi kompetentnosti vykladacha vyshchoho ahrarnoho navchalnogo zakladu. *Naukovyi visnyk Natsionalnogo universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy*. Seriiia: Pedahohika, psykholohiia, filosofiia. Vyp. 199(1). S. 305-309.
7. Sidorov V. I. (2017). Kroskulturna kompetentnist maibutnykh fakhivtsiv haluzi turyzmu. *Imidzh suchasnoho pedahoha*. № 4/2 (173). S. 51–54.
8. Wegener R., Leimeister J. M. (2012). Virtual Learning Communities: Success Factors and Challenges. *International Journal of Technology Enhanced Learning (IJTEL)*. Number: 5/6, Vol. 4. P. 383–397.

Сидоров Вадим. АВТОРСКИЙ СПЕЦКУРС «ФОРМИРОВАНИЕ КРОССКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ОТРАСЛИ ТУРИЗМА». В статье автор представляет программу авторского спецкурса «Формирование кросс компетентности будущих специалистов отрасли туризма». Спецкурс предназначен для студентов направления подготовки 242 «Туризм» и содержит два модуля. Модуль 1. Кросскультурный менеджмент в сфере туризма. Модуль 2. Кросскультурная психология в профессиональной деятельности специалистов отрасли туризма. В программу спецкурса включен кросскультурный практикум. Установлено, что преподавание спецкурса базируется на применении таких методов: метод case-study, «мозговой штурм» (Brainstorming), модерация, метод SWOT-анализа, метод «Культурная капсула страны», сторителлинг (Storytelling), метод «Вавилон», метод World Café («Всемирное кафе»), веб-квесты; методы коучинга (метод конкретных ситуаций, метод эмоционального стимулирования, метод создания ситуации познавательной дискуссии, «Мозаика», метод проектов, «Изменение перспектив»); кросскультурный ассимилятор, метод «Vafa Vafa» и другие. При преподавании спецкурса целесообразно использовать такие организационные формы: мультилекция (теория, презентация + практика), мультисеминар (доклад, презентация + практика), практические занятия, виртуальные учебные сообщества, дистанционный курс, социальные сети, экскурсии, консультации (реальные, виртуальные, Call-центр). Для успешного изучения спецкурса и удобного доступа к информационным материалам разработан дистанционный курс «Формирование кросс компетентности будущих специалистов отрасли туризма» <https://sites.google.com/site/crossculturalcompetence04/>.

Ключевые слова: спецкурс, кросскультурная подготовка, кросскультурная компетентность, туризм, специалист, модуль, метод, дистанционный курс.

Sidorov Vadim. AUTHOR'S SPECIAL COURSE "FORMATION CROSS-CULTURAL COMPETENCY OF FUTURE FACULTIES IN THE FIELD OF TOURISM". In the article, the author presents a program of the author's special course "Formation of cross-cultural competence of future specialists in the field of tourism". Special course is intended for students of 242 "Tourism" training course and contains two modules. Module 1. Cross-cultural tourism management. Module 2. Cross-cultural Psychology in the Professional Activities of Specialists in the Field of Tourism. The program of the special course includes a cross-cultural workshop. It has been established that the teaching of the special course is based on the application of such methods: case-study method, "Brainstorming", moderation, SWOT-analysis method, "Cultural Capsule of the Country", Storytelling, Babylon method, World method Café ("World Café"), web quests; methods of coaching (method of concrete situations, method of emotional stimulation, method of creating a situation of cognitive discussion, "Mosaic", method of projects, "Changing perspectives"); cross-

cultural assimilator, "Bafa Bafa" method, etc. When teaching the special course it is expedient to use the following organizational forms: multilecture (theory, presentation + practice), multiseminar (presentation, presentation + practice), practical classes, virtual learning communities, distance learning course, social networks, excursions, consultations (real, virtual, call-center). For a successful study of the special course and easy access to information materials, a distance course "Formation cross-cultural competency of future faculties in the field of tourism" was developed at <https://sites.google.com/site/crossculturalcompetence04/>.

Keywords: *special course, cross-cultural preparation, cross-cultural competence, tourism, specialist, module, method, distance course.*

Стаття надійшла до редколегії 25.02.2018 р.

УДК 378:331.54]:373.2.011.3 – 051

Валентина Сергєєва

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)

ФОРМУВАННЯ ЕРГОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Стаття піднімає актуальну проблему формування ергономічної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Зазначається, що соціально-економічні зміни в нашій країні викликали на порядок денний особливі вимоги до педагогів-вихователів дітей дошкільного віку, що стало визначальним чинником удосконалення й оновлення їхньої професійної підготовки у вищій школі. Значущою складовою сучасного процесу навчання майбутніх педагогів має стати предметна область ергономіки, що забезпечить ґрунтовну ергономічну підготовку, формування ергономічних компетенцій у майбутніх педагогів-вихователів. Педагогічна ергономіка визначається як новий розділ сучасної педагогіки, який здійснює комплексні міждисциплінарні дослідження навчально-виховного процесу з метою оптимізації інформаційно-предметного середовища навчального закладу. Ергономічна підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів передбачає опанування навчальної дисципліни «Педагогічна ергономіка в системі дошкільної освіти». Основне завдання викладання курсу полягає в тому, щоб надати студентам цілісну картину педагогічної ергономіки як науки й навчального предмета. Результатами вивчення дисципліни мають стати сформовані в здобувачів вищої освіти за освітньою програмою «Дошкільна освіта» професійні компетентності ергономічного змісту, як загальні, так і спеціальні або фахові.

Ключові слова: *педагогічна ергономіка, вихователі дітей дошкільного віку, професійна підготовка, ергономічні компетентності.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Євроінтеграція вітчизняного освітнього простору викликала потребу нового змісту і характеру загальноосвітніх й педагогічних знань майбутніх педагогів-фахівців, формування в них активної життєвої позиції, визначення перспектив професійного та особистісного розвитку. У таких державних документах, як Закон України «Про освіту», «Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті», визначена основна мета професійної освіти – підготовка кваліфікованого фахівця відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, відповідального, який досконало володіє своєю професією, здатного до ефективної роботи за фахом. Соціальні, економічні зміни, що відбуваються в українському суспільстві, висувають, зокрема, і особливі вимоги до педагога-вихователя дітей дошкільного віку, який стоїть біля витоків становлення особистості.

Сучасна дошкільна освіта виступає як особлива соціалізуюча інституція і як сукупність процесів розвитку, виховання, навчання, формування, дорослішання конкретної дитини з її індивідуальними особливостями, біографією, досвідом, уподобаннями, здібностями, можливостями. Звідси сенс педагогічної діяльності вихователя має полягати в тому, щоб створити якнайкращі умови для всебічного розвитку дитячої особистості.

Відтак, модернізація й підвищення якості навчання майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів обумовлюють нове розуміння змісту їхньої підготовки до ефективної